

Oslo kommune
Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap

Barne- og likestillingsdepartementet

Dato: 01.08.2019

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
20107249

Saksbeh:

Kristian Olav Mørch, 99442427

Arkivkode:

HØRINGSSVAR FRA OSLO KOMMUNE - FORSLAG TIL NY BARNEVERNLOV

Saksfremstilling:

Barne- og likestillingsdepartementet sendte 04. april 2019 ut forslag til ny barnevernlov på høring. Høringsfrist er 1. august 2019.

Forslaget tar utgangspunkt i NOU 2016:16 Ny barnevernlov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. Barnevernlovutvalget fikk i mandat å foreta en fullstendig språklig, teknisk og strukturell gjennomgang av loven og utarbeide utkast til ny barnevernlov. I tillegg ble utvalget bedt om å vurdere enkelte nærmere angitte temaer: rettighetsfesting, barnevernets ansvarsområde, forebyggende arbeid, regulering av faglige prinsipper, tidsriktig barnevernlov, tiltakene i barnevernet, partsrettigheter og samvær. Flere av utvalgets forslag er fulgt opp gjennom lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2018, blant annet ble barnevernloven en rettighetslov for barn.

Forslaget viderefører grunnstammen i dagens lov, regulerer de samme områdene og bygger på de samme grunnprinsippene.

Forslaget til ny lov innebærer en helhetlig gjennomgang av lovens språk og struktur. Departementet viser til at det er lagt stor vekt på at en ny barnevernlov skal være mer tilgjengelig for brukerne. En ny barnevernlov skal på denne måten bli et bedre faglig verktøy for barneverntjenesten og andre aktører i barnevernet. Det er også lagt vekt på å fremheve sentrale krav til forsvarlig saksbehandling gjennom å tydeliggjøre premisser som følger av gjeldende rett. For å bidra til økt rettssikkerhet har departementet lagt vekt på at lovens tvangsbestemmelser skal være klarere og mer tilgjengelige.

Barnets beste er det overordnede hensynet i barnevernet. Hensynet til å ivareta barnets beste ligger til grunn for barnevernets virksomhet. Et styrket barneperspektiv er viktig for en fremtidsrettet lov.

Det er også lovfestet at barn skal møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Departementet foreslår å styrke barneperspektivet ytterligere ved å lovfeste at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle avgjørelser og handlinger som berører et barn.

Rettssikkerhet handler blant annet om at de avgjørelsene som forvaltningen og domstolene treffer skal være mest mulig rettferdige og forutsigbare og at myndighetene må opptre på en betryggende måte og kontrolleres. Forslag til ny lov skal som helhet bidra til å styrke rettsikkerheten til barn og foreldre i barnevernsaker; både gjennom en enklere og mer tilgjengelig lov og forslag som styrker barneperspektivet, gir en mer tidsriktig lov og bidrar til økt vekt på tidlig innsats.

Innledning:

Høringsuttalelsen er avgitt av Byråd for oppvekst og kunnskap på delegert fullmakt fra bystyret og byrådet.

Oslo kommune er positive til, og mener det er helt nødvendig at barneperspektivet løftes frem og gjøres til et av hovedformålene med ny barnevernlov. Oslo kommune mener at dette vil bidra til et økt samarbeid med barnet, og at barnets mening blir hørt, dokumentert og vurdert. Oslo kommune mener at barneperspektivet bør komme enda tydeligere fram i ny barnevernlov.

All tjenesteutvikling i Oslo kommune skal bygge på kunnskapstrianglet: kunnskap fra befolkningen, erfaringskunnskap fra tjenestene og forskningskunnskap. En likestilling av disse kunnskapene vil danne et solid utgangspunkt for å utvikle og gi treffsikre og nyttige tjenester. I barnevernsammenheng betyr dette at forskning knyttet til barnevernområdet skal sammenstilles med kunnskap fra barn, unge og deres foreldre, og de erfaringer medarbeidere i tjenesten gjør seg, når nye arbeidsformer, tiltak og tilbud utvikles.

Oslo kommune mener på denne bakgrunn at statlige myndigheter i langt sterkere grad bør basere seg på de faglige anbefalingene og kunnskapsgrunnlaget i fagutviklingsarbeidet Mitt Liv som nå ligger til grunn for praksis i svært mange barneverntjenester rundt om i landet. Forandningsfabrikken Kunnskapssenter har innhentet kunnskap fra 1200 barn som selv har vært i kontakt med barnevernet. I tillegg har barnevernproffer og et utvalg barnevernledere i Norge sammen utgitt boka «Barnas Barnevern – Trygt, nyttig og samarbeidende for barn», som er et svært viktig bidrag i utvikling av barnevernpraksis. Rådene fra barn bør innarbeides i en ny barnevernlov.

Verdiene og barnesynet i Mitt Liv reflekterer erfaringskunnskapen, både fra barn og unge med erfaring fra barnevernet og fra ansatte i barnevernet, fra dette fagutviklingsarbeidet, og er også i tråd med forskningskunnskapen innen traumefeltet. Oslo skal bli en traumeinformert by, og er opptatt av at denne tilnærmingen til barn og unge legges til grunn også i de statlige rammene for barnevernets arbeid.

Oslo kommune mener det er grunn til å hevde at integrering av kunnskapen fra forskning på hjernens utvikling, (kompleks) traumatisering, tilknytning og omsorgssvikt (det vi kaller Barnehjernevernet kunnskapsgrunnlag i Oslo) vil kunne spare samfunnet for store beløp og svært mye menneskelig lidelse. Det er på tide å ta steget inn i en ny forståelse av hva barns utfordrende atferd eller uttrykk hos barn og unge kan handle om. Oslo kommune er derfor uenig i atferdsbegrepet som gjennomgående er brukt i lovutkastet.

Tiltakene barnevernet og øvrig hjelpeapparat iverksetter bør innrettes mot å optimalisere barnets utviklingsbetingelser, både i og utenfor hjemmet. Arbeid med barn i risikozonen må ha som utgangspunkt at barn skal få tillit til at samfunnet vil dem vel. Mange mangler denne tilliten, og dette er en vesentlig årsak til at hjelpen kan bli ineffektiv og lite treffsikker. Derfor er et tett samarbeid med det enkelte barn viktig. Dette må gjenspeiles i ny barnevernlov.

Økt barnevernsperspektiv og samarbeid med barn, vil i tillegg til praksis som bygger på kunnskapstriangelet, bidra til at barneverntjenesten kan oppleves som nyttig, trygg og samarbeidende sett fra barn og unge selv.

Oslo kommune ønsker videre å fremheve viktigheten av å øke tilliten til barneverntjenesten, både hos barna og deres familie, men også i samfunnet for øvrig. I den sammenheng er det avgjørende at også lovgiver gjennom lov og lovens forarbeider, uttrykker tillit til barneverntjenesten. For at barneverntjenesten skal kunne ivareta sitt viktige samfunnsmandat, er de helt avhengig av å ha gode relasjoner med barna og deres nærmeste. En slik relasjon forutsetter tillit mellom barna og de ansatte i barneverntjenesten, og ikke minst at de ansatte får tid og tillit til å bygge disse relasjonene. Dette er avgjørende for at barneverntjenesten skal være i stand til å ivareta sine oppgaver og ikke minst barnas beste, særlig i arbeid med hjelpetiltak i familiene.

Kommunen har i det følgende kommentert de enkelte kapitlene som følger av høringsnotatet. Under hvert kapittel har kommunen kommentert de enkeltbestemmelsene vi støtter eller mener bør endres.

Oslo kommune mener at barns medvirkning er helt avgjørende for at barneverntjenesten skal lykkes. Kommunen støtter derfor departementets forslag til § 1-5. Kommunen mener likevel at det ikke er tilstrekkelig med en generell bestemmelse om barns medvirkning. Kommunen tror at det er hensiktsmessig å innta bestemmelser om medvirkning i de kapitlene hvor dette er relevant. Kommunen mener dette vil bidra til at praksis faktisk endres og at bevisstheten om barns medvirkning økes. Oslo kommune viser for øvrig til omtale av medvirkning under § 1-5.

KAPITTEL 1

Formål, virkeområde og grunnleggende bestemmelser

Til § 1-3 «Barnets beste»

Denne bestemmelsen er sentral og bestemmende for alle som har oppgaver etter loven. Departementet foreslår at det ikke lovfestes en momentliste i den overordnede bestemmelsen om barnets beste. Dette ut fra en begrunnelse om at en slik liste vil kunne bli overordnet og generell, og gi liten veiledning for vurdering i enkeltsaker. En konkretisering av innholdet i barnets beste må tydeliggjøres i retningslinjer og faglige anbefalinger. Oslo kommune anerkjenner denne begrunnelsen, men har et innspill til lovteksten. Et sentralt moment i praksis fra EMD er at tiltak i barnevernsaker ikke må skade barnets helse og utvikling; «the parent cannot be entitled under Article 8 (...) to have such measures taken as would harm the child's health and development». Oslo kommune vurderer at dette med fordel kan tas inn i lovteksten for å ha et noe mer konkret utgangspunkt for de vurderinger som skal gjøres ved anvendelsen av loven.

Oslo kommunene mener det må fremgå av loven at barnevernet alltid skal ta utgangspunkt i barnets beskrivelse av egen situasjon, egen identitet og ønsker for fremtiden ved vurdering av

barnets beste. Departementet kommenterer at barnevernet uansett ikke kan foreta en vurdering av hva som er barnets beste uten at barnet har fått uttale seg eller medvirket på annen måte. Oslo kommune mener det i bestemmelsen må tydeliggjøres at barneverntjenesten har ansvar for alltid å innhente barnets beskrivelse av egen situasjon, ønsker for fremtiden, skriftlig dokumentasjon av denne og av hva barneverntjenesten vurderer om dette.

Til punkt 5.2.3.7 «Særlig om retten til familieliv og det biologiske prinsipp»

Oslo kommune er enig i at verken retten til familieliv eller det biologiske prinsipp bør presiseres i barnevernloven. Det grunnleggende fokus ved alle handlinger og avgjørelser etter barnevernloven skal være hensynet til barnet og dets rett til god omsorg og beskyttelse. At dette fortrinnsvis skal skje i egen familie kommer tilstrekkelig frem i Grunnloven § 104 tredje ledd andre setning. Utgangspunktet må alltid være barnets omsorgssituasjon. Det biologiske prinsipp kommer inn som et element i den videre behandlingen av saken. Barnevernet skal hjelpe og beskytte barn som lever under skadelige omsorgsbetingelser, og dette formålet må stå på helt egne ben uten å uthules av generelle prinsipper.

Derimot bør det utviklingsstøttende tilknytningsprinsippet løftes frem i loven da dette er tett knyttet opp til barnets omsorgssituasjon. Oslo kommune viser til kunnskap om hjernens erfaringsbaserte oppbygging gjennom barndommen som det blir henvist til i kapittel 3 i NOU 2012: 5 «Bedre beskyttelse av barns utvikling».

Til punkt 5.7.3 «Vern mot vold»

Barnelovutvalget foreslo å lovfeste i barnevernloven at barn ikke må utsettes for vold, overgrep eller på annen måte bli behandlet slik at den fysiske eller psykiske helsen blir utsatt for skade eller fare. Departementet finner ikke grunnlag for å lovfeste et slikt generelt forbud i barnevernloven. De begrunner dette med at forbud mot vold følger av Grunnloven og ulike bestemmelser i straffeloven og barnevernloven. Oslo kommune har forståelse for denne begrunnelsen, men vil allikevel si seg enige i barnelovutvalgets vurdering av at en ved inntak av et slikt generelt forbud i barnevernloven ville tydeliggjøre barnets rett til omsorg og beskyttelse, til enhver tid, uansett hvem som har omsorgen og foreldreansvaret for barnet. Oslo kommune foreslår derfor at en følger opp utvalgets forslag.

Til § 1-5 Barns rett til medvirkning

Oslo kommune mener det er positivt at bestemmelsen om barnets rett til medvirkning står i lovens innledende del, og at det kommer frem at medvirkningsretten gjelder på alle stadier av saken.

Oslo kommune er opptatt av at samarbeid med barn handler om å ta vurderinger og beslutninger sammen med barnet – hele veien. Kommunen viser her til de fem samarbeidsnøkklene for barnevernet som er utarbeidet av Forandringsfabrikken:

- Barn får nok og nyttig informasjon
- Barn får snakke trygt til barnevernet
- Barn får være med å bestemme
- Barn er med på dokumentasjonen
- Barn får gi tilbakemeldinger til barnevernet

I tillegg til at barn har rettslig krav om involvering, er det ytterligere fem hovedgrunner for at barn skal delta og hvorfor samarbeid med barn er en nødvendighet i barnevernets arbeid:

- Det er en moralsk forpliktelse å involvere individet i saker som gjelder dem.
- Spørsmål om hva som er i et barns beste interesse, kan kun avgjøres når barnet blir involvert. Individet må selv få være forfatter av eget liv.
- Kvaliteten på beslutningene blir bedre av å involvere barnet, fordi barnet har en unik tilgang til informasjon om seg og sine ønsker og verdier. Barnet har førstehåndsinformasjon om det som har skjedd, og hvordan det oppleves.
- Det å involvere barn innebærer også at barn kan lære og å få økt forståelse av situasjoner, av seg selv og sine omgivelser.
- Ved å involvere barnet kan man oppnå bedre tilpassede tiltak, og dermed bedre implementering av beslutninger og tiltak.

(Marit Skivenes, 2018)

I Prop. 169 L, s. 44 vurderes det at begrepet samarbeid synes snevrere enn begrepet medvirke. Systematisert kunnskap fra barn tilsier at begrepet «samarbeid» er mer forståelig enn begrepet «medvirke» og at samarbeid fremstår tydeligere som en forventning og aktiv handling. Oslo kommune mener derfor at begrepet «medvirke» bør ersattes med begrepet «samarbeide» gjennomgående i loven.

Departementet påpeker at barns rett til medvirkning gjelder barn som er i stand til å danne seg egne meninger, at barn skal lyttes til og at dets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. De mener at det er uheldig å oppstille 7 år som en føring for når barn har rett til å uttale seg. Oslo kommune ser at en risiko ved å sette 7 år, er at det i mindre grad vil sørges for samarbeid og høring av barn under 7 år. Oslo kommune mener at det må tydeliggjøres i lovteksten at de minste barna også skal samarbeides med og høres.

Kommunen foreslår også at det i § 1-5 inntas tekst om at barn skal få forståelig informasjon og har rett til trygt å gi uttrykk for sine synspunkter. Forslaget gis med bakgrunn i systematisk kunnskap fra barn med barnevernerfaring som understreker at det ikke bare er informasjon i seg selv som er viktig, men at den er forståelig og at barn selv oppgir informasjon først når de opplever at det er trygt å fortelle. Ved å innta dette i lovteksten påpekes barnevernets ansvar for å sikre at barn forstår og at barn får fortelle der barn opplever at det er trygt.

Av foreslåtte § 1-5 andre ledd fremgår det at «et barn som barnevernet har overtatt omsorgen for, kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til, i møter med barnevernet». Oslo kommune vurderer at alle barn som er i kontakt med barnevernet, uansett i hvilken fase, burde gis anledning til å ha med seg en person det er trygg på og har tillit til. Det bør være en rettighet å ha med seg en selvvalgt person når man skal møte det offentlige systemet som besitter muligheten til å gjøre store og alvorlige vurderinger og beslutninger i ens liv. Kommunen foreslår på den bakgrunn at annet ledd omformuleres og flyttes til kapittelet om grunnleggende rettigheter.

Det er videre viktig å få frem i forarbeidene at siktemålet med en eventuell samtale er å sikre at barns grunnleggende rett til medvirkning realiseres, og at barnet ikke har ansvaret for utfallet av saken.

Til § 1-8 Barnevernets plikt til å samarbeide med familie og nettverk

Oslo kommune støtter at det innføres en generell bestemmelse om at barneverntjenesten skal legge til rette for involvering av barnets familie og nettverk. Kommunen foreslår at «barn» tas

inn i overskriften til § 1-8 slik at det gjenspeiler «barn» som fremgår av første ledd. Kommunen foreslår videre at det i andre ledd tilføyes «og om barnet ønsker det».

KAPITTEL 2

Bekymringsmelding og undersøkelse

Til § 2-1 Barneverntjenestens gjennomgang av bekymringsmeldinger

Oslo kommune støtter departementets forslag til krav om at barneverntjenesten snarest, og senest innen en uke, skal gjennomgå bekymringsmeldinger, og at det tydeliggjøres i loven at barneverntjenesten skal vurdere om en bekymringsmelding krever umiddelbar oppfølging. For å tydeliggjøre barneverntjenestens rett og plikt til å gjennomgå bekymringsmeldinger, foreslås det at bestemmelsen § 2-1 omformuleres fra «Barneverntjenestens gjennomgang av bekymringsmeldinger» til «Barneverntjenestens rett og plikt til å gjennomgå bekymringsmeldinger».

Oslo kommune mener at barneverntjenesten så langt det er mulig, bør snakke med barnet i forbindelse med meldingsavklaringen, og at barneverntjenesten ikke kan henlegge en bekymringsmelding uten undersøkelse uten først å ha snakket med barnet. Gjeldende barnevernlov fordrer at barneverntjenesten må beslutte undersøkelse for å snakke med andre enn melder. Oslo kommune har forståelse for bekymringene om at en melding kan henlegges uten å ha snakket med barnet det gjelder. Det kan være problematisk faglig og etisk å ikke snakke med hovedpersonen, før det tas stilling til om det er grunnlag for undersøkelse. Kommunen ser også det problematiske ved at barn, ved å si sin mening i meldingsavklaringsfasen, kan bli tillagt ansvar for om det iverksettes undersøkelse eller ikke. Oslo kommune etterlyste i sin høringsuttalelse til NOU 2016:16 en faglig og etisk drøfting om et mulig økt handlingsrom i meldingsavklaringsfasen med tanke på å sikre at de «riktige» undersøkelsene blir iverksatt. Kommunen ber igjen departementet om å se på dette.

Til § 2-2 Barneverntjenestens rett og plikt til å gjennomføre undersøkelser

Departementet har i nytt lovforslag inntatt at undersøkelsen skal gjennomføres systematisk. Departementet mener det ikke er hensiktsmessig med et særkilt krav til plan for undersøkelsen. Oslo kommune støtter at det tydeliggjøres at undersøkelsen skal gjøres systematisk. Kommunen mener imidlertid at det bør fremgå av loven at det skal lages en plan for undersøkelsen i samarbeid med barnet og foreldrene. Kommunen mener at inntak av ordet «plan» gir en tydeligere forventning om et målrettet undersøkelsesarbeid, at barneverntjenesten må dokumentere retningen, aktiviteten i undersøkelsen og at samarbeid med barn og foreldre inngår i det systematiske planarbeidet.

På bakgrunn av anbefalt barnevernpraksis fra utviklingsarbeidet Mitt Liv, foreslår Oslo kommune at følgende inntas som eget ledd: «Barneverntjenesten skal alltid snakke med barnet i undersøkelsen. Det skal vurderes om det er hensiktsmessig å snakke med barnet først i undersøkelsen. Barnet skal gis tilbud om å ha med seg en person det er trygg på og har tillit til. Barneverntjenesten skal alltid vurdere om opplysninger som gis om og fra barnet bør beskyttes inntil undersøkelsen er konkludert.»

Departementet foreslår å ta inn en formulering i bestemmelsen om at undersøkelsen skal gjennomføres «så skånsomt som mulig». Oslo kommune er bekymret for om en slik formulering kan lede til at undersøkelser ikke blir grundige nok, og at dette kan resultere i en realitetsendring. Helsetilsynets gjennomgang av 106 barnevernssaker (2019) viste at den mest

alvorlige svikten er at barneverntjenestene i svært mange saker ikke bruker den informasjonen de har, og den kompetansen de besitter, til å gjøre en grundig vurdering av det enkelte barns behov. Begrepet «skånsomt» kan også mistolkes til at barnet ikke skal snakkes med for å beskytte barnet. Kunnskap fra barn med barnevernerfaring tilsier at barn vil snakkes med, og at skånsomheten heller må omhandle at informasjonen barnet gir, ikke deles med andre. Oslo kommune mener videre at en slik formulering indirekte kan gi uttrykk for mistillit til barneverntjenesten, til dens evne til å vurdere hvilke undersøkelser som er nødvendige og til barneverntjenestens fremgangsmåte i undersøkelser.

Oslo kommune foreslår videre at det i § 2-2 fjerde ledd inntas at «Foreldre eller den barnet bor hos, kan ikke motsette seg at barneverntjenesten gjennomfører besøk i hjemmet eller på et annet sted der barnet føler seg trygg som del av undersøkelsen».

Departementet har foreslått at det opprettholdes at «Barneverntjenesten og sakkyndige som den har engasjert, kan kreve å få snakke med barnet i enerom». Kommunen foreslår at dette erstattes med: ««Barneverntjenesten og sakkyndige som den har engasjert, skal kunne snakke med barnet alene der barnet opplever at det er trygt å snakke.»

Oslo kommune støtter forslaget om at barneverntjenestens leder kan vedta at barnet skal bringes til sykehus eller annet sted for kortvarig medisinsk undersøkelse. Kommunen foreslår imidlertid at det tilføyes at barnet skal gis anledning til å ha med seg sin trygghetsperson.

Oslo kommune vil gjerne påpeke at barneverntjenester ofte velger å snakke med barnet før foreldre i saker som omhandler vold. Kommunen ønsker å fremheve viktigheten av også å foreta en grundig vurdering av hvorvidt man skal snakke med barnet først i saker som omhandler negative uttrykksformer hos barnet. Dette med bakgrunn i hjerne- og traumeforskning, samt erfaringskunnskap fra barn og unge selv, som viser at barn og unge som har bekymringsfulle uttrykksformer eller sterke smerteuttrykk kan være utsatt for mangelfull eller skadelig omsorg, vold og/eller seksuelle overgrep.

Til § 2-3 Barneverntjenestens adgang til å gjenoppta undersøkelsen etter en henleggelse
Kommunen støtter departementets forslag om å lovfeste dagens praksis om at barneverntjenesten kan gjenoppta undersøkelsen etter at en undersøkelse er henlagt med bekymring. Oslo kommune foreslår imidlertid en tilføyelse i siste punktum: «Foreldre og barn skal informeres om barneverntjenesten kan gjenoppta undersøkelsen, og informeres dersom det skjer.». Kommunen viser her til vår kommentar til § 2-2 om barns involvering i undersøkelsessaker, og understreker at dette også må gjelde ved gjenopptakelse.

KAPITTEL 3

Hjelpetiltak

Til § 3-1 Frivillige hjelpetiltak i hjemmet

Oslo kommune mener lovforslaget er for lite endringsfokuset. Bestemmelsen bør formidle at formålet med hjelpetiltak må være å oppnå positive endringer for barnet og familien, og at barnet får det tryggere og får bedre omsorg i familien.

Da begrepet «særlige» kan oppfattes som stigmatiserende, foreslår kommunen at departementet vurderer å erstatte «barnets særlige behov» med «barnets egne behov».

I første ledd siste punktum brukes formuleringen «forebygge videre problemutvikling hos barnet eller i familien». Oslo kommune mener at dette bør erstattes av en mer positiv målformulering som «bidra til forbedring i omsorgssituasjonen». Hovedmålsettingen for barneverntjenestens hjelpetiltak bør være at barnets situasjon endrer seg til det bedre, og ikke bare at man forhindrer større problemer enn i nå-situasjonen.

Til § 3-2 Fosterhjem og barnevernsinstitusjon som frivillig hjelpetiltak

Oslo kommunen mener bestemmelsen også bør presisere at tiltaket skal være forsvarlig, til barnets beste og at det fordrer partenes medvirkning og samtykke.

Til § 3-4 Pålegg om hjelpetiltak

Departementet foreslår å utvide hjemmelen til også å omfatte foreldre som barnet har samvær med. Barnets to hjem utgjør barnets helhetlige omsorg, og kommunen støtter derfor forslaget. Med bakgrunn i at det er barnet som er barnevernets hovedperson og at samarbeid med barnet er helt nødvendig, foreslår kommunen at det inntas i hjemmelen at barnets mening om hjelpetiltaket må tillegges vekt.

Til § 3-5 Foreldrestøttende hjelpetiltak uten barnets samtykke

Innhentet kunnskap fra barn med barnevernerfaring, tilsier at uttrykk som «atferd» oppleves som at utfordringene plasseres på barnet og ikke på det barnet har erfart og som kan ligge til grunn for uttrykket (atferden). Bruk av begrepet kan oppleves som tilslørende og flytter fokuset bort fra hva som er årsaken til at barnet uttrykker seg på den måten hun eller han gjør. Kommunen foreslår at det benyttes et annet begrep enn atferd i hjemmelen.

Kommunen mener gjennomgående at begrepet «atferd» ikke må brukes i ny lov. Kommunen viser her til mer utfyllende kommentarer til kapittel 6.

Til § 3-6 Hjelpetiltak til ungdom over 18 år

Oslo kommune støtter utvidelsen til at tiltak kan iverksettes til ungdommen fyller 25 år ut i fra de begrunnelser departementet viser til.

Til høringsnotatets punkt 7.6.3 – Hjemmel for pålegg om utredningsopphold på familiesenter:

Oslo kommune mener det bør gis hjemmel for å pålegge utredningsopphold på familiesenter. For å kunne sette inn riktige hjelpetiltak er det en forutsetning at barnevernet kjenner til foreldrenes utfordringer. Det å få god kunnskap om familien slik at hjelpetiltakene blir målrettede, vil fremme det mildeste inngreps prinsipp. Dette kan bare oppnås gjennom en tillitsfull og samarbeidende relasjon.

Bedre rettslig regulering av kommunale botiltak:

Oslo kommune støtter departementets vurdering av at det er behov for bedre regulering av kommunale botiltak, og et bredere kunnskapsgrunnlag. Kommunen anmoder derfor at det iverksettes en kunnskapsinnhenting der barn og unge blir tatt med som samarbeidspartnere i utarbeidelsen av nytt regelverk.

KAPITTEL 4

Akuttiltak

«Akutt»-begrepet:

Oslo kommune mener det er viktig å tilstrebe et lovspråk som barn og unge selv mener er hensiktsmessig. Oslo kommune har hatt dialog med barn og unge om begrepet «akutt», og har fått følgende innspill:

«Barn og unge ønsker enklere begreper som lett kan forstås og sier noe om hva det betyr for dem. I veldig mange av situasjonene barn og unge står i føles det ikke alltid akutt, at ting må skje på minuttet, men at det mange ganger haster. Ordet akutt har mange forbundet med sykehus, men ordet haste er mer forståelig og hverdagslig.»

På denne bakgrunn mener Oslo kommune at «akutt»-begrepet må byttes ut med «haste».

Kommunen mener videre at begrepene «alvorlig utagerende atferd» må erstattes. Kommunen viser til våre kommentarer til kapittel 6.

KAPITTEL 5

Omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar og adopsjon

Til § 5-1 Vedtak om omsorgsovertakelse

Til bokstav e

Departementet foreslår å opprettholde beviskravet «overveiende sannsynlig» i saker om omsorgsovertakelse av spedbarn, men at beviskravet skal senkes til sannsynlighetsovervekt i akuttsaker som gjelder de samme barna. Begrunnelsen for å senke beviskravet i akuttsakene er at «nyfødte barn må gis det samme vern som andre barn i disse tilfellene, og at beviskravet derfor ikke bør være høyere enn for andre akuttvedtak om midlertidig omsorgsovertakelse» (s. 127 i høringsnotatet).

Oslo kommune mener at nyfødte alltid må gis det samme vernet som andre barn. Noe annet vil stride mot barns rett til beskyttelse etter Barnekonvensjonen artikkel 2. Beviskravet må derfor være sannsynlighetsovervekt både i akuttsaker/saker som haster og i saker om omsorgsovertakelse av nyfødte.

Til § 5-4 Ansvar for barnet etter omsorgsovertakelse

Oslo kommune mener at det ikke bør legges opp til at foreldre automatisk beholder et begrenset foreldreansvar for barnet etter omsorgsovertakelse. Selv om det i loven legges føringer for at foreldreansvaret skal være «begrenset», fremkommer det klart av høringsnotatet at foreldrene fortsatt vil kunne ta avgjørelser om svært viktige forhold i barnets liv, som for eksempel valg av skole eller samtykke til adopsjon. Dette er avgjørelser som har stor betydning for barnet. Oslo kommune mener det bør være opp til fylkesnemnda å avgjøre i hver enkelt sak om foreldre skal beholde et begrenset foreldreansvar. Det er i disse sakene viktig at barnets mening blir tillagt vekt.

Til § 5-7 Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

Kommunen mener at sperrefristen ved saker om tilbakeføring, bør utvides fra 12 måneder til to år i § 5-7 siste ledd. Krav om tilbakeføring skaper sterk uro og utrygghet hos barna.

Kommunen påpeker at en slik sperrefrist ikke innebærer at vedtaket nødvendigvis vil opprettholdes i den tiden sperrefristen løper. Barneverntjenesten har en aktivitetsplikt. De skal fortløpende følge opp og skal av eget tiltak fatte nye vedtak ved endringer som har betydning

for omsorgs- og samværsspørsmålet. En utvidelse av den formelle sperrefristen, vil være et konkret uttrykk for at lovgiver har en reell tillit til barneverntjenesten.

Til § 5-10 Vedtak om adopsjon

Oslo kommune mener at adopsjon bør benyttes i større grad, og at dette må komme tydelig frem i lovtekst og forarbeider.

Kommunen ønsker å fremheve den økende kunnskapen om hvilken positiv betydning adopsjon har for barn som har hatt langvarige opphold i fosterhjem. Forskningen tilsier at dette er en bedre løsning for mange barn, fremfor fortsatte barneverntiltak. Denne forskningen og fagfolks uttrykte bekymring over at adopsjon er lite benyttet, må tas på alvor og reflekteres i ny barnevernlov.

Høyesterett har fremhevet i flere avgjørelser, bl.a i Rt. 2007 side 561 og i HR-2018-1720-A, premiss 65, at «en slik forsknings- og erfaringsbasert oppfatning om hva som gjennomgående er best for barn, [har] atskillig vekt.»

Oslo kommune ønsker også å påpeke at rettsgrunnlaget for fosterhjemsforholdet er en kontrakt mellom kommunen og fosterhjemmet, som kan sies opp av hver av partene. Adopsjon gir derimot permanent tilknytning mellom adoptivforeldrene og barna. Kommunens rolle forsvinner, og adoptivfamilien står i samme rettslige og faktiske stilling som alle andre familier med barn. Barnet unngår også stadige rettsprosesser som utfordrer omsorgssituasjonen og skaper utrygghet. Dette er hensyn Høyesterett har anerkjent og som bør komme klart til uttrykk i forarbeidene.

Oslo kommune mener at den foreslåtte ordlyden i § 5-10 første ledd bokstav d) om at det skal foreligge «særlig tungtveiende grunner som tilsier at adopsjon vil være til barnets beste» i realiteten ikke dekker det som etter rettspraksis skal være vurderingstemaet.

Både EMD og Høyesterett fremhever i sine avgjørelser at det skal foreligge «exceptional circumstances» og at beslutningen må være motivert av «an overriding requirement pertaining to the child's best interests». Høyesterett oppsummerer det rettslige vurderingstema slik:

«Barnets beste er det viktigste og mest tungtveiende hensynet ved avgjørelsen av adopsjonsspørsmålet. Fordi adopsjon er et særlig inngripende og irreversibelt tiltak må det – på barnets hånd – foreligge særlig tungtveiende grunner som tilsier adopsjon.»

Høyesterett tar altså utgangspunkt i barnets beste, mens det i lovutkastet tas utgangspunkt i at det må foreligge særlig tungtveiende grunner. En slik ordlyd vil etter kommunens vurdering bl.a. kunne tas til inntekt for at det må være noe spesielt med barnet som begrunner adopsjon. Dette kan lede frem til uheldige avgjørelser hvor terskelen for adopsjon av velfungerende barn heves (se f. eks. «Nora-saken» i Aftenposten 18. mai 2019).

I tillegg til momentene ovenfor, mener Oslo kommune at formuleringen «særlig tungtveiende grunner» uansett ikke bør knyttes til vilkåret om at adopsjon må være til barnets beste, jf. forslag til § 5-10 første ledd bokstav d). Det er grunn til å frykte at den foreslåtte ordlyden vil låse og vanskeliggjøre vurderinger av om adopsjon i den konkrete saken er til barnets beste. Det er viktig at dette spørsmålet ikke gjøres til en øvelse hvor man sammenlikner saken som skal avgjøres med liknende saker som har vært oppe i domstolene. Hvert barn er unikt, og det må foretas en helt selvstendig og konkret barne- og psykologfaglig vurdering sett opp mot hvert

enkelt barns behov. Det er videre avgjørende at avgjørelsen om adopsjon gjøres i samarbeid med barnet selv. Departementet bør derfor vurdere om det skal tas inn en egen setning i bestemmelsens første ledd, som gir klart uttrykk for at adopsjon skal skje i samarbeid med barnet selv.

Hensynet til familieliv etter EMK artikkel 8 trekkes ofte frem som et moment som taler mot adopsjon. Det bør imidlertid presiseres i forarbeidene at retten til familieliv etter artikkel 8 vel så gjerne kan være et argument som kan begrunne adopsjon. Når det er fosterfamilien som er barnets psykologiske familie, vil retten til familieliv være et argument som kan begrunne adopsjon.

Oslo kommune mener det er riktig og nødvendig at samtykkende fosterbarn, når kriteriene ligger til rette for det, får anledning til å bli adoptert.

Praksiskunnskap i arbeid med fosterforeldre viser at noen fosterforeldre som ønsker adopsjon av barnet kan vegre seg for å adoptere fordi de oppfatter at de som adoptivforeldre mister tilgang på viktig offentlig støtte for å sikre barnet en god oppvekst. Derfor mener Oslo kommune at når adopsjon iverksettes som barneverntiltak, bør familiene ha rett på en offentlig koordinator som kan sikre hjelp og bistand, frem til aldersgrense for hjelp fastsatt i Lov om barneverntjenester.

KAPITTEL 6

Atferdstiltak m.m.

«Atferdsbegrepet»

Oslo kommune mener at atferdsbegrepet må tas ut av loven. Bruk av begrepet kan oppleves som tilslørende og flytter fokuset bort fra hva som er årsaken til at barnet uttrykker seg på den måten hun eller han gjør. Kommunen viser til forslag fra lovutvalget og andre høringsinstanser, og mener departementet må vurdere disse.

Oslo kommune har innhentet innspill fra barn og unge vedrørende «atferdsbegrepet». De har følgende innspill:

«Begrepet atferd plasserer utfordringene på barnet, ikke det strevsomme eller vonde barnet har opplevd.

Når noen omtaler barn med at de har dårlig atferd oppleves det stigmatiserende og noen vet ikke engang hva begrepet betyr, men mange voksne snakker om det, noe som kan gjøre det utrygt.

Når noen selvskader eller har spiseforstyrrelse så kan det fremdeles ligge omsorgssvikt i bunnen av kista, måten vi viser smerte på er forskjellige, men vi har alle lik rett på riktig og nyttig hjelp uansett om du utagerer, er introvert, selvskader, ruser deg osv... Det er ikke en fasit på at om du selvskader deg så skal du ha helsehjelp istedenfor når grunnen til du gjør det er fordi du ikke har det bra der du bor.»

Oslo kommune vil påpeke at en annen begrepsbruk ikke er til hinder for å stanse barn og unge som har uttrykksformer som er til skade for seg selv eller andre. Barn og unge som begår handlinger som utsetter andre for fare eller skade, må bli stanset. Oslo kommune vil her

framheve uttalelser fra Barneombudet om at barn som begår den alvorligste kriminaliteten, også har det største hjelpebehovet. Barn som begår handlinger som skader andre må møtes både med konsekvenser og med hjelp. Hjelpen som gis må baseres på kunnskapen fra traumefeltet og på nyttige og trygge tilnærminger.

Til § 6-2 Vedtak om plassering i atferdsinstitusjon uten samtykke

Oslo kommune ønsker en større bevissthet hos ansatte i barnevernet og i barneverninstitusjoner om barn og unges oppfatning av bruk av tvangsbruk. Erfaringsmessig så viser flere studier til at tvang medfører utrygghet og at tvang avler tvang. En del tvangstiltak oppleves som skremmende og krenkende. Bruken av tvang har betydning for ungdommers forståelse og opplevelse av institusjonen. Ungdom har behov for å kjenne på gode relasjoner og godt samspill med de voksne. De mener at konflikter kan forebygges og tvangsbruk hindres/reduceres, dersom voksne på institusjonene bruker mer tid på å se, lytte til og bli kjent med den enkelte ungdom. Voksne som viser genuin interesse er svært viktig for ungdommene. Når ungdom har en trygg og god relasjon til de voksne vil man kunne ha en dialog rundt hvordan institusjonen trygt kan stoppe den enkeltes negative uttrykksformer.

Oslo kommune vil påpeke at hjemmelen for å flytte (plassere) ungdommer på tvang må tolkes strengt. Ofte har barna som flytter (blir plassert) på tvang også opplevd alvorlig omsorgssvikt. Da må det alltid vurderes om det ikke er mest riktig å først overta omsorgen for barnet det gjelder, og hjelpe det med kjærlighet, varme, og trygge og forutsigbare rammer. Når det ikke er tilstrekkelig med omsorgsovertakelse, kan andre tiltak rettet mot barnet være nødvendig. Det er viktig at en inngripende hjemmel for tvangsplassering er klart avgrenset i loven. Samtidig er det nødvendig at tvangstiltak ikke kun gjelder for noen eksplisitt definerte handlinger, ettersom samfunnsutviklingen går raskt og om ikke lenge kan det være andre smerteuttrykk hos barn vi står overfor enn i dag.

KAPITTEL 7

Samvær og kontakt etter omsorgsovertakelse

Samvær/annen kontakt mellom barn og biologiske foreldre er i mange tilfeller et gode, både for barn og foreldre. Samtidig mener Oslo kommune at det er viktig at det fremheves at kontakt med biologiske foreldre ikke alltid er til barnets beste og at de biologiske foreldrene ikke har rett til å ha kontakt med barnet.

Vurderingen av samværsspørsmålet må ta utgangspunkt i hva som er bra for det enkelte barn. Barnet og tilværelsen i den nye omsorgsbasen må beskyttes. Oslo kommune mener at samvær ikke skal gjennomføres mot barnets vilje, og at dette bør framkomme i lovtekst.

Det har i rettspraksis, Rt. 1998 side 787, vært fremhevet at det ved fastsettelse av samværsomfang er grunn til å legge vekt på fosterforeldrenes vurdering da disse er barnets omsorgspersoner og de som står nærmest til å vurdere hva som er til barnets beste. Erfaringen er at retten i liten grad er kjent med dette.

Til § 7-2 Fylkesnemndas vedtak om samvær

Oslo kommune støtter ikke forslaget i § 7-2 om at søsken som barnet har et etablert familieliv med, skal få samvær fastsatt av fylkesnemnda. Når en sak om omsorgsovertakelse er oppe for

fylkesnemnda vil det være altfor mange usikkerhetsfaktorer med tanke på hvordan det vil gå med barnet i fosterhjemmet til at nemnda kan fastsette søskensamvær. Barneverntjenesten har en plikt til fortløpende å vurdere barnets situasjon og bør selv kunne beslutte at det skal igangsettes samvær med søsken. Vurderingene og beslutningene som barneverntjenesten gjør om søskensamvær må gjøres i samarbeid med barnet. Lovgiver må ha tillit til at barneverntjenesten planlegger og praktiserer søskensamvær etter konkrete vurderinger av barnets beste.

Fastsettelse av søskensamvær i fylkesnemnda vil føre til flere prosesser og endringssaker, noe som er belastende for barn under offentlig omsorg.

Kommunen understreker at de hensyn som begrunner regelen om sperrefrist (barnets behov for ro) tilsier at sperrefristen bør løpe fra siste rettslige avgjørelse, uavhengig av om dette er en realitetsavgjørelse eller en avgjørelse om å heve saken. Dette bør presiseres i forarbeidene (evt. også i lovteksten).

KAPITTEL 8

Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om hjelpetiltak

Til § 8-6 Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om omsorgsovertakelse

Det bør vurderes om oppfølging og veiledning kan legges til et annet organ enn barneverntjenesten. Etter en omsorgsovertakelse kan de biologiske foreldrenes tillit til barneverntjenesten være tynnslett og til hinder for å oppnå endring.

Det påpekes i denne sammenheng at familievernkontorene allerede har et særskilt ansvar for å gi et tilbud til foreldre som har blitt fratatt omsorgen for barnet sitt.

Vi viser her til informasjon på Barne- og familiedirektoratets hjemmeside:

https://www.bufdir.no/Familie/Hjelp_til_parforholdet_og_familien/foreldre_fratatt_omsorg/

Oslo kommune mener derfor at det allerede er et etablert system for denne oppgaven og som er lagt utenfor barneverntjenesten. Det antas at det eventuelt vil bli snakk om en relativt liten økning i saksmengden for disse kontorene. Oslo kommune vurderer at det i hovedsak blir aktuelt å systematisere arbeidet med familiene på en bedre måte og å presisere lovteksten slik at det kommer tydeligere fram at barneverntjenesten kan hjelpe biologiske foreldre som har mistet omsorgen for sitt barn med å komme i kontakt med familievernkontoret. Med andre ord handler dette først og fremst om å heve kvaliteten på den hjelpen som skal gis, uten en stor grad av økte økonomiske eller personellmessige ressurser.

KAPITTEL 10

Barnevernsinstitusjoner mv.

Oslo kommune vil innledningsvis understreke at det som utgangspunkt ikke skal utøves tvang mot barn. Tvang må være siste utvei. Bruk av tvang ovenfor barn i institusjon betyr i mange tilfeller at barna blir påført nye traumer. Dette gjør at barna mister tillit til de voksne og veien videre blir enda vanskeligere. Av hensyn til barna er det helt avgjørende at tvang kun benyttes i de tilfellene dette er ytterst nødvendig. Dessverre viser både Sivilombudsmannens undersøkelse av tvangsbruk i barneverninstitusjoner og Forandringsfabrikken Kunnskapssenter undersøkelse

(«Hvis jeg var ditt barn») at bruk av tvang skjer i større grad enn nødvendig. Sistnevnte undersøkelse viser også hvor skadelig bruken av tvang er for barna det gjelder.

Institusjonen må ta utgangspunkt i at svært mange av barna de har ansvar for har opplevd vold og overgrep tidligere, erfaringer som ikke nødvendigvis er kjent for institusjonen. Bruk av tvang ovenfor disse barna kan medføre at de blir retraumatisert. Det pålegger barnevernsinstitusjoner et særlig ansvar for å begrense bruken av tvang, samt å finne hjelpsomme måter å stanse barn trygt på. Landsforeningen for barnevernsbarn rapporterer også om at mange barn og unge blir utsatt for unødige bruk av tvang på institusjon og at denne tvangen ofte oppleves som traumatisk.

Oslo kommune mener at dagens regelverk ikke fungerer etter sin hensikt, og at det i ny lov må settes mye klarere rammer for bruk av tvang. Oslo kommune vil framheve betydningen av systematisk forebygging av situasjoner som utløser bruk av tvang. Det må gjøres i tett samarbeid med det enkelte barn. Barnet må få anledning til å beskrive hvordan det vil bli møtt og stoppet i situasjoner som oppleves utrygge eller som kan være til skade for seg selv eller andre, før situasjonene oppstår.

Oslo kommune støtter departementets forslag om at de viktigste tvangsbestemmelsene bør følge av barnevernloven, ikke av en forskrift.

Det bør fremgå klart og tydelig av lovens forarbeider at ansvarlige for driften av barnevernsinstitusjoner må jobbe målrettet og forebyggende, slik at tvangsbruk unngås så langt det er forsvarlig. Når det er nødvendig med tvangsbruk, må dette gjøres så skånsomt som mulig og ut ifra en konkret risikovurdering om skaden av tvang.

Videre må ansatte etterutdannes og miljøterapeutiske metoder må videreutvikles og forbedres. Det å forebygge tvang handler mye om å på forhånd ha samarbeidet med barnet om ulike måter å stoppe trygt på, kunne lese og forstå barnets følelsesuttrykk, senke barnets stressnivå og gjennom dette avverge situasjoner som kan gjøre tvang nødvendig.

Dersom det har vært nødvendig å benytte tvang, må det være klare prinsipper og rutiner for hvordan barnet skal ivaretas. Barnet må forklares hva som har skjedd og gis informasjon om klagemuligheter på en måte som er forståelig for barnet.

Til § 10-1 Barnevernsinstitusjonens ansvar

Oslo kommune mener at begrepene «behandling» og «behandle» må erstattes av andre begreper. Begrepet «behandle» benyttes ofte innenfor psykisk helse og representerer ikke den omsorgen som skal gis under et opphold på barneverninstitusjon.

Til § 10-2 Barns rettigheter i barnevernsinstitusjon

Oslo kommune mener bestemmelsen i for liten grad setter skranker for institusjonens adgang til å begrense barnets rettigheter etter første ledd. Slik bestemmelsen er foreslått utformet, har institusjonen et stort skjønn når det gjelder avgjørelsen om å begrense barnets rettigheter. De rettighetene som barnet er gitt etter første ledd er grunnleggende rettigheter som til dels er fastsatt i Grunnloven eller i EMK. Innskrenkninger i disse rettighetene bør kun skje i unntakstilfeller og etter nøye overveielser. Oslo kommune mener derfor at rettighetene etter første ledd kun kan begrenses dersom barnet utsetter seg selv eller andre for fare. Det er videre viktig at avgjørelsen om å begrense rettighetene skjer i samarbeid med barnet selv, og at barnet får en forklaring på hvorfor rettighetene eventuelt begrenses.

Til § 10-7 Særlige regler for opphold i atferdsinstitusjon

Oslo kommune mener bestemmelsen i for stor grad gir institusjonen mulighet til bruk av tvang. Bestemmelsen gir institusjonen hjemmel til alvorlige inngrep i barnets integritet dersom dette er forenelig med oppholdets «formål». Vilåret for bruk av tvang er dermed svært skjønnsmessig og medfører dermed en risiko for at tvang brukes i for stor grad. Oslo kommune viser i den sammenheng til Sivilombudsmannens årsmelding for 2018 hvor det fremkommer at mange ungdommer på institusjon blir utsatt for rutinemessig tvang. Kommunen viser her for øvrig til tidligere omtale av tvang ovenfor og omtalen om atferdsbegrepet i kapittel 6.

Til § 10-9 Saksbehandling og klage

Oslo kommune mener det må stilles krav til at det i tvangsprotokollen nedtegnes hva som var bakgrunnen for bruken av tvang og barnets beskrivelse av denne. Det er avgjørende at også barnets beskrivelse av situasjonen protokollføres, og at deres side av saken også fremkommer av protokollen.

Til § 10-11 Godkjenning og kvalitetssikring av barnevernsinstitusjoner

Oslo kommune mener at godkjenning av institusjoner bør legges til en annen instans enn den som er ansvarlig for driften.

KAPITTEL 12

Sakbehandlingsregler

Oslo kommune understreker viktigheten av at barn skal tørre å fortelle om sine opplevelser i hjemmet, uten at opplysningene umiddelbart videreformidles til foreldrene.

Barn fremhever det som spesielt viktig at voksne de snakker med i barnevernet, må beskytte informasjonen de mottar og at informasjonen deles videre i samarbeid med barna. Oslo kommune støtter departementets forslag om at barnet skal gis informasjon og få anledning til å uttale seg når barneverntjenesten avgjør om opplysninger skal gjøres kjent for foreldrene (høringsnotatet side 249 tredje avsnitt). Dette sikrer at barnet er godt orientert og opplever reell medvirkning. Det er viktig at barnet gjøres kjent med at opplysningene ikke uten videre vil videreformidles til foreldrene, men at det vil foretas en fortløpende vurdering hvor også barnet vil bli involvert, og vil få mulighet til å komme med synspunkter på hvordan informasjonen presenteres. I dag starter ofte tilrettelagte avhør hos politiet med at barnet orienteres om at det de sier vil bli videreformidlet til foreldrene, med den konsekvens at svært mange barn lukker seg og ikke ønsker å si noe. Hensynet til kontradiksjon kan ikke uten videre gå på bekostning av hensynet til beskyttelse av barnet. Det må gjøres en konkret vurdering, hvor hensynet til barnets beste i større grad bør trekkes frem som et sentralt element.

Når det gjelder foreldrenes rett til innsyn dersom det innledes en tvangssak for nemnda, er kommunen enig i at opplysningene i utgangspunktet ikke kan unntas for sakens parter. Dette er inngripende tiltak hvor partene må ha mulighet til å imøtegå informasjonen som kommer frem. Kommunen mener imidlertid at det bør vurderes om det i særlige situasjoner bør åpnes for sladding av informasjon/klausulering av dokumenter dersom dette er nødvendig av hensyn til barnet. Også i slike situasjoner kan hensynet til foreldrenes rettssikkerhet ivaretas ved at det oppnevnes en representant som kan gjøre seg kjent med opplysningene og ivareta foreldrenes interesser.

Til § 12-2 Foreldres partsrettigheter og rett til informasjon om vedtak

Oslo kommune støtter departementet i at det ikke bør være noen automatikk i at foreldre med del i foreldreansvaret skal være part i saken. Oslo kommune mener at det er forelderens reelle kontakt med barnet, og spørsmålet om vedkommende berøres av det aktuelle tiltaket, som må avgjøre om vedkommende anses som part. Dette bør komme til uttrykk direkte i loven i stedet for å vise til forvaltningsloven § 2 bokstav e).

Til § 12-3 Barns partsrettigheter

Oslo kommune støtter å opprettholde dagens aldersgrense på 15 år, men med mulighet for fylkesnemnda til å innvilge partsrettigheter for barn under 15 år. Kommunen synes likevel det kunne vært interessant å utrede muligheten for graderte partsrettigheter for eksempel etter modell fra helselovgivningen hvor barnet har økende samtykkekompetanse etter alder. Tilsvarende kunne man se for seg en modell med delvis partsrettigheter fra 12 år hvor man kunne gjøre sine partsrettigheter gjeldende via advokat, men med begrenset innsyn i dokumenter.

Til § 12-4 Dokumentasjon av barns medvirkning og barnets beste

Oslo kommune mener det i lovteksten må tydeliggjøres at ikke bare barnets mening må dokumenteres, men også barnets beskrivelse av egen situasjon.

Til § 12-5 Partenes rett til dokumentinnsyn og unntak fra innsyn for å beskytte barnet

Oslo kommune er positive til at det foreslås en hjemmel til å avgrense innsyn dersom dette kan utsette barnet for skade.

Til § 12-9 Politibistand ved gjennomføring av undersøkelser og ved fullbyrding av vedtak

Det bør fremgå at også barnevernleders stedfortreder kan kreve politibistand.

KAPITTEL 13

Taushetsplikt, opplysningsplikt og adgang til å gi opplysninger

Oslo kommunen støtter departementets forslag om samle reglene om taushetsplikt i eget kapittel, og øvrige endringer som tar sikte på å forenkle og gjøre reglene mer tilgjengelig. Oslo kommune er videre positiv til at det er igangsatt et arbeid som tar sikte på å klargjøre mulighetene de ulike tjenestene har til å samarbeide samtidig som taushetsplikten ivaretas. Av hensyn til det enkelte barn er det helt nødvendig at tjenestene kan samarbeide på tvers, og at de sammen kan finne løsninger til det beste for barnet. Oslo kommune vil igjen understreke at deling av informasjon kun kan skje når dette ikke er til skade for barnet, og at informasjonen deles videre i samarbeid med barna. Det vises her til vår omtale av dette innledningsvis til kapittel 12.

Til § 13-1 Taushetsplikt og adgang til å gi opplysninger

Kommunen erfarer at barneverntjenesten i mange tilfeller er svært restriktiv med å dele opplysninger med andre instanser, og at bestemmelsen om taushetsplikt tolkes svært strengt. Kommunen mener departementets forslag til lovtekst i for liten grad gir konkrete føringer for når informasjon kan deles. Kommunen mener departementet bør se hen til merknaden til § 13-1 og ta inn deler av merknaden i lovtekst. For å få til en endring av praksis og økt bevissthet om adgangen til å dele opplysninger, bør viktige føringer følge av lovtekst, og ikke kun av merknad. Oslo kommune understreker at barnet må være samarbeidspartner og alltid involveres når informasjon skal deles videre.

Vedrørende begrensninger i retten til dokumentinnsyn av hensyn til politietterforskning

Barneverntjenestene opplever fra tid til annen at politiet pålegger de taushetsplikt om opplysninger som har betydning for politiets etterforskning. Dette skaper problemer når barneverntjenesten skal fatte akuttvedtak/hastevedtak hvor denne informasjonen står sentralt i begrunnelsen av vedtaket. Kommunen understreker at barneverntjenestens plikt til å beskytte barnet må komme først, slik at taushetsplikten som er pålagt av politiet må vike når det er nødvendig å ta opplysningene inn i et akuttvedtak. Det er imidlertid uheldig – og ikke til barnets beste – at politiets etterforskning blir skadelidende. Det bør derfor vurderes om dette kan forhindres, f.eks. ved at det åpnes for sladding av informasjon/klausulering av dokumenter i samråd med politiet i en slik tidlig fase av etterforskningen. Foreldrenes rettssikkerhet vil kunne ivaretas ved at nemnda får tilgang til opplysningene og ved at det også åpnes for at opplysningene gjøres kjent for en «representant», på samme måte som i situasjoner som er omfattet av forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d), eller overfor forsvarere i fengslingssaker.

Til § 13-2 Plikt til å melde fra til barnevernstjenesten

Bestemmelsen regulerer etter overskriften plikten til å melde fra til barneverntjenesten. Kommunen ønsker innledningsvis å påpeke at begrepet «meldeplikt» i høringsnotatet (og øvrige forarbeider) fremstår noe misvisende. Et helt sentralt element i bestemmelsen er de ansattes *adgang* til å melde fra til barneverntjenesten uten hinder av taushetsplikt. Dette bør etter kommunens vurdering tydeliggjøres i lovteksten.

Meldeplikten er etter ordlyden begrenset til de mest alvorlige situasjoner, herunder ved mishandling, alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt (bokstav a), eller der barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling (bokstav b).

Kommunen viser for øvrig til tidligere merknad om bruken av begrepene «utagerende atferd», jf. bokstav d).

Oslo kommune vurderer at terskelen for meldeplikt, og dermed også *adgangen* til å melde fra til barneverntjenesten uten hinder av taushetsplikt, er satt for høyt.

Oslo kommune får jevnlig saksanlegg med fremsettelse av erstatningskrav mot kommunen fra barn som har levd under omsorgssvikt, og hvor barneverntjenesten burde ha fått muligheten til å iverksette tiltak. I mange av sakene har imidlertid ikke barneverntjenesten hatt noen foranledning til å ha kunnskap om familien og omsorgssituasjonen i hjemmet. For at barneverntjenesten skal kunne ivareta sine forpliktelser, er de avhengige av å få informasjon fra de offentlige instanser som er tettere på barna og deres familier i det daglige. Med dagens ordlyd er muligheten for dette svært begrenset. For å kunne melde fra må barnets situasjon i realiteten være av en alvorlighetsgrad som gir grunn til å tro at det foreligger grunnlag for omsorgsovertakelse. Dette henger ikke sammen med barneverntjenestens plikt til tidlig innsats (§ 1-7) og ansvar for å forebygge omsorgssvikt (§ 15-1).

I bokstav b) bør meldeplikten utvides til også å omfatte barn som har en smertefull tilstand. På den måten vil f.eks. tannhelsetjenesten kunne melde bekymring. Dårlig tannhelse kan være en indikasjon på omsorgssvikt.

I NOU 2016:16 punkt 10.2 fremhever utvalget at «en for vid adgang for andre tjenester til å dele opplysninger med barnevernstjenesten kan for eksempel føre til at folk ikke tør å søke hjelp hos helsetjenesten i frykt for at dette vil medføre at barnevernstjenesten blir involvert». For mange foreldre oppleves det som dramatisk at barneverntjenesten involveres. Barneverntjenestens fremste formål er å hjelpe barn og foreldre til å leve sammen på en god måte. Det er derfor avgjørende barneverntjenesten bygger opp tilliten og ufarliggjør deres rolle. Dette forutsetter at barneverntjenesten er aktivt tilstede på barn og unges arenaer, og der foreldrene oppholder seg, for eksempel barnehage eller helsestasjoner.

Oslo kommune vurderer at hensynet til at barn får nødvendig hjelp må være avgjørende, og at terskelen for meldeplikt må senkes.

KAPITTEL 14

Behandling av saker i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

Til § 14-13 Barns medvirkning i saker hos fylkesnemnda

Oslo kommune mener lovutvalgets forslag til ny § 103 bør videreføres i ny lov. Kommunen anser at departementets forslag er en innskrenking av barnets rett til informasjon og medvirkning sammenlignet med lovutvalgets forslag.

For øvrig viser kommunene til tidligere merknader knyttet til bruk av begrepet «akutt», og ber om at dette endres til «haste».

KAPITTEL 15

Kommunens og barneverntjenestens ansvar og oppgaver

Til § 15-3 Barneverntjenestens organisering og oppgaver

Oslo kommune støtter departementets ønske om å understreke og styrke kommuneledelsens ansvar for den overordnede styringen av barneverntjenesten. Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for barnverntjenesten og den hjelpen barna og familiene får. Kommunens ledelse må derfor også ha et juridisk og politisk handlerom til å ta dette ansvaret, og i større grad få innsikt i arbeidet som gjøres ute i barneverntjenesten. Kommuneledelsen må som øverste ansvarlig kunne gjøre overordnede grep som sikrer en best mulig barneverntjeneste. Dette betyr selvfølgelig ikke at kommunens øverste ledelse skal involveres i enkeltsaker. Det er barnverntjenesten som skal og må gjøre de konkrete barnevernfaglige vurderingene i de enkelte sakene.

Til § 15-9 «Barnevernstjenestens ansvar for å reise sak»

Oslo kommune er ikke enig i at det er til barnets beste at den kommunen som har fattet et akuttvedtak skal fremme saken for videre behandling for Fylkesnemnda. I merknaden til bestemmelsene står det at dette er i samsvar med gjeldende praksis, noe som ikke alltid stemmer. Vi antar at det også gjelder andre kommuner i Norge. I Oslo fattes det hastevedtak for barn som oppholder seg midlertidig i Oslo sentrum alene, eller sammen med omsorgspersoner som ikke kan ivareta dem, og hvor barna har bosted/tilknytning til annen kommune. Det anses ikke som hensiktsmessig i disse situasjonene at kommunen som fatter et hastevedtak skal gjennomføre videre behandling, når en annen kommune kjenner barnet best.

Vedrørende internasjonale saker

Det er i stor grad mangel på fosterhjem, og kommunen vurderer at det er viktig at det i størst mulig grad legges til rette for at fosterfamilier kan leve mest mulig ordinære liv. I mange arbeidsforhold er det aktuelt med utenlandsopphold av kortere eller lengre perioder. Dette er i dag problematisk å gjennomføre for en fosterfamilie.

Bufdir har i flere tolkningsuttalelser gitt uttrykk for at det er en snever adgang til å tillate at fosterforeldre bosetter seg i utlandet med fosterbarnet for en begrenset tidsperiode, og at det overhodet ikke er adgang til å bosette seg i utlandet permanent. Dette begrunnes i at landet hvor barnet har vanlig bosted overtar jurisdiksjonen, med den konsekvens at norske myndigheter ikke kan gjennomføre tiltak som anses som offentlig myndighetsutøvelse.

Oslo kommune stiller spørsmål ved om dette uten videre kan legges til grunn, bl.a. under henvisning til ulike bestemmelser i Haag-konvensjonen av 1996 som gjør det mulig for norske myndigheter å få overta (beholde) jurisdiksjonen. Dette kan gi norsk barneverntjeneste et rettslig grunnlag for å utføre sine forpliktelser også i det landet hvor barnet har vanlig bosted. Kommunen etterspør en nærmere drøfting og regulering av dette i den nye barnevernloven. Departementet understreker innledningsvis i høringsnotatet (punkt 1.3) at et av målene med ny barnevernlov er å få et tidsriktig lovverk og at et sentralt punkt i den forbindelse er å gi bedre hjelp til barn med tilknytning til flere land.

Vedrørende kartlegging av barns helse ved plassering utenfor hjemmet

Oslo kommune viser her til Barneombudets høringsuttalelse. Kommunen støtter ombudets anmodning om at barnets helsesituasjon må undersøkes når barnet tas under offentlig omsorg, og at dette tas inn i ny lov. Kommunen vil påpeke at det er viktig å legge til rette for at kartleggingen av barnets helse foretas på en trygg måte, og at dette bør inn i merknadene til en ny bestemmelse. En slik kartlegging gjelder ofte barn som av ulike grunner kan ha fått en vanskelig start på livet. Det er derfor viktig at de trygges og at de får lov til å ha med seg en trygghetsperson som de stoler på og har tillit til. Denne personen må barnet selv få velge. Selv om kartleggingen må kunne gjennomføres uten barnets samtykke, er det likevel viktig å forklare barnet grundig hva som skal skje. Barnets ønsker for hvordan kartleggingen skal gjennomføres bør imøtekommes så langt dette er mulig og forsvarlig. Det er viktig at man ser barnets omsorgssituasjon og psykiske helse i sammenheng, slik at man ikke setter psykiske diagnoser på barn som er utsatt for langvarig omsorgssvikt for tidlig.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I høringen fremkommer det at det skal være klart hva som er barneverntjenestens kjerneoppgaver. Oslo kommune mener at det i lovforslaget fremkommer flere nye og endrede oppgaver for barneverntjenesten. Dette gjelder også andre oppgaver enn de som er omtalt i kapittel 22 om Økonomiske og administrative konsekvenser.

I tråd med prinsippene for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner forutsetter Oslo kommune at merutgifter som følge av nye oppgaver og endringer i regelverk, kompenseres fullt ut.

Oslo kommune mener derfor at det må fremkomme i lovproposisjonen at en økning i oppgaver og arbeidsmengden for barneverntjenestene må møtes med økte bevilgninger.

Byråd for oppvekst og kunnskap

Inga Marte Thorkildsen